

Comisiynydd Safonau Adroddiad Blynyddol

1 Ebrill 2013 - 31 Mawrth 2014

CYNNAL
ENW DA

GWARCHOD
SAFONAU

MYND I'R
AFAEL Â
PHRYDERON

Prif cyfrifoldebau'r Comisiynydd Safonau yw ymchwilio i gwynion am ymddygiad Aelodau'r Cynulliad, rhoi gwybod i'r Cynulliad am ei ymchwiliadau a chynghori Aelodau'r Cynulliad a'r cyhoedd am y weithdrefn ar gyfer delio â chwynion.

Gerard Elias
Y Comisiynydd Safonau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pierhead
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8263
Ffacs: 029 2089 8117

E-bost: Comisiynydd.Safonau@cymru.gov.uk

Comisiynydd Safonau Adroddiad Blynyddol

1 Ebrill 2013 - 31 Mawrth 2014

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Comisiynydd Safonau: www.comisiynyddsafonau.cymru.org.

Gellir cael copïau o'r adroddiad hwn hefyd ar ffurfiau hygyrch cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain neu gopïau caled gan:

Y Comisiynydd Safonau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pierhead
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8263

Ffacs: 029 2089 8117

E-bost: Comisiynydd.Safonau@cymru.gov.uk

Cynnwys

01. Cyflwyniad	5
02. Cwynion	8
03. Gweithgareddau eraill	9
04. Gwariant	10
05. Gwefan y Comisiynydd	12
06. Y Pwyllgor Safonau	12
07. Amrywiol	12
Atodiad	13
Cynulliad Cenedlaethol Cymru: Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Cynulliad	15
Gweithdrefn Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer ymdrin â chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad	22
Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009	33
Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru	45

01. Cyflwyniad

Yr Arglwydd Judge yn Narlith y Comisiynydd Safonau yn y Pierhead gyda Claire Clancy, Prif Weithredwr a Chlerc y Cynulliad, a'r Comisiynydd Safonau.

"...the interests of the institutions that we serve require some reduction of our personal rights.

That is the situation that has to apply when we are assessing the difficulties that face anybody in a position of responsibility. Is this private? If it is private, so what? Is this private in a way that, because of the job I do or the office I hold, has an impact on the public perception of the way that I am doing my job, and the way in which my colleagues are doing their jobs? May that perception be adverse to the organisation or institution that I serve? It is a constant question. It never goes away. It is there for everyone with a public office."

01.01. Dyma oedd geiriau'r Arglwydd Judge, Arglwydd Brif Ustus Cymru a Lloegr ar y pryd, wrth draddodi darlith ddwyflynyddol gyntaf y Comisiynydd Safonau yn y Pierhead yng Nghaerdydd dros yr haf y llynedd. Roedd yn tynnu sylw at y cyfrifoldebau beichus sydd gan bawb sy'n rhan o fywyd cyhoeddus, ac yn myfyrio ar yr angen i fod yn ymwybodol nad yw "preifat" yn golygu'r un peth, o reidrwydd, i rywun mewn swydd gyhoeddus ag y mae'n ei olygu i bobl eraill.

01.02. Roedd yr Arglwydd Judge hefyd yn canolbwyntio ar "ganfyddiad", a realiti canfyddiadau pobl, boed y canfyddiadau hynny'n gywir ai peidio. Dywedodd fod yn rhaid inni gydnabod bod canfyddiad y cyhoedd yn effeithio arnom, a bod yn rhaid inni ymdrin â

hynny. Er enghraifft, mae'r helynt treuliau yn Llundain wedi cael effaith negyddol ar ganfyddiad y cyhoedd o bob gwleidydd, boed yn euog neu'n ddieuog o'r fath gamymddwyn. Os yw hynny'n wir – ac rwyf yn cytuno ei fod yn amlwg yn wir – mae angen inni yng Nghymru ymdrechu'n galetach i adfer ffydd y cyhoedd ynom ni a'n sefydliad, sydd wedi'i danseilio gan weithredoedd pobl eraill.

01.03. Mae'n bwysig i holl Aelodau'r Cynulliad gadw'r neges hon mewn cof – yr angen i fod yn ymwybodol o'u cyfrifoldeb am enw da'r Cynulliad Cenedlaethol. Aeth yr Arglwydd Judge ymlaen i ddweud:

“These are questions that at this stage of the development of Wales must be addressed by those in public life, those responsible for public life and, of course, by the National Assembly for Wales. There is a sense in which Wales in this context must be saying to its citizens, ‘Even if your confidence in standards in public life outside Wales has been damaged, there is no reason to believe that standards in public life in Wales have been damaged’.

But I want to get across to you that we have to work at this issue in greater depth. We need to address how to ensure that the public retains confidence in the standards of those who run the country. We live in a much less deferential time than our forefathers did—no problem with that. There are some among us who automatically think the worst. What a pity. There is, undoubtedly, an increasing degree of cynicism and suspicion.”

01.04. Teitl y ddarlith oedd "**Y Cynulliad Cenedlaethol: Ar flaen y gad o ran safonau mewn bywyd cyhoeddus yng Nghymru**". Mae hynny'n gosod safon uchel ac yn galw arnom i arwain y ffordd, a dangos esiamp, o ran gosod safonau priodol.

01.05. Felly, sut y dylai Cymru, a'r Cynulliad Cenedlaethol a'i Aelodau yn enwedig, ateb y galw hwnnw i ddangos bod ein safonau yn rhai uchel, mewn gwirionedd, a'n bod ni'n sefydliad sy'n dangos esiamp? Rwyf yn falch o nodi, a rhoi'r clod dyledus, bod ein cofnod yn un da o ran cwynion derbyniadwy yn erbyn Aelodau'r Cynulliad yn y flwyddyn ddiwethaf, gan na chafwyd unrhyw gwynion o'r fath. Ond fel y mae'r Llywydd, y Fonesig Rosemary Butler, yn dweud yn aml, mae angen inni fod yn wylidwrus bob amser ynghylch ein safonau a'n hymddygiad mewn bywyd cyhoeddus, a pheidio ag eistedd yn ôl a llaesu dwylo.

01.06. Mae'n wir, yn fy marn i, bod Aelodau'r Cynulliad yn cymryd eu cyfrifoldebau o dan y Cod Ymddygiad o ddifrif, ac mae gan y cyhoedd bob rheswm i fod â ffydd yn yr Aelodau a'r Cynulliad, ac yn eu tryloywder, ac nid oes ganddynt fawr ddim rheswm, ar hyn o bryd, i amau hynny.

01.07. Treuliwyd llawer o'r flwyddyn ddiwethaf yn adolygu rheolau'r Cynulliad ynghylch datgan a chofrestru buddiannau. Mae'n fater pwysig gan fod datgan a chofrestru buddiannau yn fodd o roi gwybod i'r cyhoedd am y buddiannau ariannol a allai ddylanwadu ar Aelod mewn ffordd a allai, o bosibl, lywio ei farn ynghylch mater penodol.

- 01.08. Mae'n amlwg bod angen tryloywder yn hyn o beth, ac mae'r Pwyllgor Safonau yn parhau i edrych ar ffyrdd o sicrhau y bodlonir budd y cyhoedd a bod y pwysau gweinyddol ar yr Aelodau a'r Cynulliad yn gymesur. Rwyf yn gobeithio y bydd y broses ymgynghori a gynhaliwyd gennyf, ynghyd â thrafodaethau'r Pwyllgor, yn arwain at gyfundrefn well, sydd wedi'i diweddarau, ac sy'n sicrhau mwy o eglurder i'r cyhoedd, ac y bydd ar waith erbyn mis Ionawr 2015.
- 01.09. Fel yn y blynyddoedd diwethaf, rwyf wedi cael cefnogaeth ddi-ffael gan y Llywydd, y Prif Weinidog, Arweinwyr y Pleidiau a holl Aelodau'r Cynulliad. Credaf ei bod yn dangos yn glir y pwys a roddir ar wneud pethau'n gywir, a chymaint y gwerthfawrogir hynny, ac rwy'n ddiolchgar iawn mai dyna fel y mae hi.
- 01.10. Hoffwn achub ar y cyfle i atgoffa'r Aelodau a'u staff cymorth o'u cyfrifoldeb i sicrhau eu bod yn gyfarwydd â'r Cod a'r Rheolau Sefydlog a'u bod yn cydymffurfio â hwy. Pwysleisiaf y ffaith fy mod ar gael o hyd i gynorthwyo neu i drafod materion gydag unrhyw Aelod, neu ei staff, yn gyfrinachol pan fo hynny'n briodol.

02. Cwynion

02.01. Rhwng 1 Ebrill 2013 a 31 Mawrth 2014, cafwyd 20 o gwynion. Ni chafwyd unrhyw gwynion derbyniadwy yn ystod y cam ymchwilio ffurfiol. Tabl 1 yn dangos y cwynion a gafwyd o gymharu â'r blynyddoedd diwethaf.

Tabl 1 – Cymharu'r cwynion a ddaeth i law

Blwyddyn	Cwynion a ddygwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol	Cwynion a ddaeth i law	Cwynion derbyniadwy	Cwynion a ddygwyd ymlaen
2011-12	7	20	0	2
2012-13	2	14	3	0
2013-14	0	20	0	0

Dadansoddi'r Cwynion

02.02. Mae crynodeb o sut yr ymdriniwyd â chwynion isod:

- Cafwyd tair cwyn yn ymwneud â Gweinidogion Llywodraeth Cymru. Yn unol â'r statud y cefais fy mhenodi oddi tani, fe'm gwaherddir rhag ymchwilio i gwynion yn erbyn Gweinidogion, ac mewn achosion o'r fath, rhoddir gwybod i'r achwynydd pwy y dylai gysylltu ag ef yn Llywodraeth Cymru er mwyn trafod achos o dorri'r Cod Gweinidogol;
- Nid aethpwyd ar drywydd pedair cwyn gan yr achwynwyr, ar ôl iddynt wneud yr honiad gwreiddiol. Er bod fy swyddfa wedi cysylltu â'r achwynwyr i ofyn iddynt ddarparu rhagor o wybodaeth a/neu dystiolaeth i ategu a chadarnhau'r gŵyn, ni chafwyd ymateb, felly nid oedd modd ymchwilio ymhellach;
- Cafodd pedair cwyn eu datrys heb fod angen ymchwilio iddynt yn ffurfiol. Roedd y cwynion yn ymwneud â meysydd fel cwestiynau ynghylch cynnwys gwefannau a ariennir gan y Cynulliad a defnydd o'r termau 'lleol' a 'rhanbarthol' gan Aelodau'r Cynulliad. Yn yr achosion hyn, ar ôl rhoi cyfle i'r Aelodau Cynulliad o dan sylw ymdrin â'r honiadau, ac ar ôl iddynt wneud hynny, penderfynais na fyddai bwrw ymlaen ag ymchwiliad ffurfiol er budd y cyhoedd;
- Roedd pedair cwyn yn ymwneud â materion 'perfformiad', yn fy marn i, ac yn cynnwys honiadau nad oedd Aelod yn ymateb i ohebiaeth neu bod canfyddiad o ddiffyg gweithredu ar ran Aelod Cynulliad. O dan amgylchiadau o'r fath, byddaf fel arfer yn cysylltu â'r Aelod Cynulliad i roi gwybod iddo fod cwyn wedi'i gwneud, ond, ar y cyfan, nid wyf yn ystyried materion o'r fath yn achosion posibl o dorri rheolau'r Cod Ymddygiad. Yn y pen draw, mater i etholwyr yw penderfynu ynghylch perfformiad Aelodau'r Cynulliad yn y blwch pleidleisio;

- Roedd dwy gŵyn yn ymwneud â sylwadau a wnaed gan Aelodau Cynulliad yn y Cyfarfod Llawn a/neu gyfarfodydd swyddogol. Penderfynwyd nad oedd cwynion o'r fath yn dderbyniadwy – nid mater imi, wrth arfer fy mhwerau a'm swyddogaethau, yw ceisio canfod pa mor wir neu gywir yw'r sylwadau a wneir gan Aelod etholedig yn y fath sefyllfa. Byddai hynny'n gyfystyr â mentro i'r maes gwleidyddol, ac yn amharu, o bosibl, ar y broses ddemocrataidd. Mater i etholwyr yw penderfynu ynghylch sylwadau a wneir yn gyhoeddus. Hyd yn oed os gwneir sylwadau sy'n anghywir neu'n groes i synnwyr cyffredin, nid mater i'r Comisiynydd Safonau ydyw, ond mater i etholwyr, maes o law, benderfynu fel y gwelant yn dda yn ei gylch;
- Cafwyd tair cwyn a oedd yn ymwneud â materion eraill, gan gynnwys defnyddio adnoddau'r Cynulliad, honiadau o wrthdaro buddiannau, a gweithredoedd un Aelod Cynulliad o ran rolau 'lleol/rhanbarthol'. Ar sail y dystiolaeth a gyflwynwyd imi, penderfynais nad oedd rheolau'r Cod wedi'u torri yn unrhyw rai o'r achosion hyn a bod y cwynion, felly, yn annerbyniadwy.

03. Gweithgareddau eraill

- 03.01. Euthum i gynhadledd a gynhaliwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru yn y Pierhead a oedd yn canolbwyntio ar y ffyrdd y mae Comisiynwyr ac Ombwdsmyr yng Nghymru yn cyflawni eu rolau, a'r graddau y cânt, neu y gellir, eu dwyn i gyfrif. Euthum hefyd i seminar i Arweinwyr Gwasanaethau Cyhoeddus yng Nghymru a gynhaliwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru, o'r enw "Y Rhyddid i Arwain", yn Stadiwm Dinas Caerdydd.
- 03.02. Parhaodd fy nghysylltiad gwerthfawr â swyddogion cyfatebol mewn deddfwrfeydd eraill, yn enwedig Senedd y DU, Senedd yr Alban, Gogledd Iwerddon ac Iwerddon, er mwyn canfod yr arfer gorau o ran gweithdrefnau, ac rwyf yn ddiolchgar iddynt am eu cymorth. Yn ddiweddarach eleni, edrychwn ymlaen at gynnal seminar yn y Cynulliad Cenedlaethol i'r rhai sy'n gyfrifol am safonau yn ein deddfwrfeydd cyfatebol.

04. Gwariant

04.01. Yn unol â Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009, mae'r Comisiwn yn gyfrifol am sicrhau bod y cyflog a'r lwfansau y cytunir arnynt yn nhelerau ac amodau fy mhenodiad, ac unrhyw rwymedigaethau rhesymol a gaiff eu hysgwyddo wrth gyflawni fy nyletswyddau, er enghraifft wrth gyflogi staff, sicrhau bod nwyddau neu wasanaethau yn cael eu darparu neu wrth dalu lwfansau neu dreuliau unrhyw bersonau sy'n rhoi tystiolaeth neu sy'n cyflwyno dogfennau, yn cael eu codi ar Gronfa Gyfunol Cymru. Tabl 2 yn nodi'r gwariant hwn ar gyfer y cyfnod rhwng mis Ebrill 2013 a mis Mawrth 2014.

Tabl 2 – Gwariant (rhwng mis Ebrill 2013 a mis Mawrth 2014)

Mis	Oriau a weithiwyd:	Cyfanswm cost yr oriau a weithiwyd	Tâl cadw blynyddol	Cyfanswm cyflog fesul mis	Cyfraniad Yswiriant Gwladol	Cyfanswm costau fesul mis
		£	£	£	£	£
Ebrill 2013	31	1,543	425	1,968	183	2,151
Mai 2013	18	896	429	1,325	94	1,419
Mehefin 2013	12	614	429	1,043	56	1,099
Gorffennaf 2013	29	1,485	429	1,914	176	2,089
Awst 2013	24	1,203	429	1,632	137	1,769
Medi 2013	10	486	429	916	38	954
Hydref 2013	14	691	429	1,120	66	1,187
Tachwedd 2013	28	1,434	429	1,863	188	2,051
Rhagfyr 2013	2	102	429	532	54	585
Ionawr 2014	18	922	429	1,351	98	1,449
Chwefror 2014	20	1,011	429	1,440	110	1,551
Mawrth 2014	30	1,510	429	1,940	179	2,119
Cyfanswm	232.75	11,899	5,146	17,045	1,379	18,424

Rhoddir cymorth gweinyddol a logistaidd i'm swyddfa gan staff Comisiwn y Cynulliad, a ddarperir fel rhan o ddyletswyddau dau aelod o staff. Caiff yr holl amser a dreulir yn darparu cymorth i'm swyddfa ei gofnodi ar wahân.

04.02. Mae **Tabl 3** yn dangos cost y cymorth hwn.

Tabl 3 – Cymorth a gafwyd gan staff (rhwng mis Ebrill 2013 a mis Mawrth 2014)

Mis	Oriau o amser staff	Cyfanswm costau staff
		£
Ebrill 2013	7	224
Mai 2013	5.5	176
Mehefin 2013	5	160
Gorffennaf 2013	7	224
Awst 2013	6	192
Medi 2013	7.5	240
Hydref 2013	9	289
Tachwedd 2013	8.5	273
Rhagfyr 2013	3	96
Ionawr 2014	5.5	177
Chwefror 2014	13.5	434
Mawrth 2014	10.5	337
Cyfanswm costau	88	2,820

04.03. Cyfanswm gwariant swyddfa'r Comisiynydd Safonau yn 2013-14, ac eithrio costau staff cymorth, oedd £18,424. Y cyfanswm gan gynnwys costau staff cymorth oedd £21,244.

Tabl 4 Gwariant blynyddol o gymharu â blynyddoedd blaenorol

	Gwariant (2011-12)	Gwariant (2012-13)	Gwariant (2013-14)
Ac eithrio costau staff	£17,490	£21,278	£18,424
Gan gynnwys costau staff	£19,549	£24,768	£21,244

05. Gwefan y Comisiynydd

05.01. Caiff gwefan y Comisiynydd Safonau ei diweddarau yn rheolaidd ac mae'n adlewyrchu natur annibynnol y swydd. Mae'n cynnwys yr holl adroddiadau, blynyddol ac eraill, sydd wedi'u cyhoeddi yn ogystal â chynorthwyo unrhyw aelod o'r cyhoedd sydd am nodi mater neu wneud cwyn ynghylch Aelod Cynulliad.

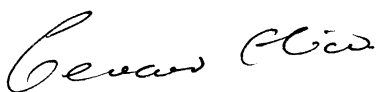
06. Y Pwyllgor Safonau

06.01. Rwyf yn ddiolchgar, eto fyth, i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad, ac yn enwedig i'r Cadeirydd, Mick Antoniw AC, a'r clerc, Meriel Singleton, am eu cymorth gwirioneddol wrth sicrhau y cymerir "safonau" o ddifrif a bod y system mor ddiffwdan â phosibl.

07. Amrywiol

07.01. Rwyf wedi gallu dweud bob blwyddyn bod y swyddfa a'r trefniadau gweinyddol a roddwyd ar waith i'm helpu i gyflawni fy swyddogaethau wedi bod o'r radd flaenaf – ac mae hynny'n wir unwaith eto eleni. Rwyf yn ddiolchgar iawn i Claire Clancy, Prif Weithredwr a Chlerc y Cynulliad, a'i thîm yn y Comisiwn am eu cymorth, ffurfiol ac anffurfiol, a roddwyd mor barod imi yn ôl yr angen.

07.02. Mae Jonathan Thomas yn darparu cymorth gweinyddol imi yn rhan-amser, ac rwyf yn cael synnwyr cyffredin a chymorth cyffredinol ganddo, sy'n lleihau fy maich yn sylweddol. Caiff gymorth yn ei rôl o bryd i'w gilydd gan Buddug Saer, a hoffwn ddiolch o galon i'r ddau ohonynt.

Gerard Elias QC
Y Comisiynydd Safonau

Mehefin 2014

Atodiad

Cynulliad Cenedlaethol Cymru: Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Cynulliad

Pwrpas y Cod

1. Pwrpas y Cod Ymddygiad hwn yw:

(a) rhoi canllawiau i holl Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol ar y safonau ymddygiad a ddisgwylir ganddynt wrth gyflawni'u dyletswyddau i'r Cynulliad a'u dyletswyddau cyhoeddus;

(b) bod mor agored ac atebol ag sy'n bosibl er mwyn sicrhau bod gan y cyhoedd hyder yn y ffordd y mae Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol yn cyflawni'u dyletswyddau i'r Cynulliad a'u dyletswyddau cyhoeddus.

2. Mae'r Cod yn berthnasol i holl Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol sydd heb gymryd cyfnod o absenoldeb o'r gwaith.

Safonau Ymddygiad Cyffredinol

Ymddygiad Personol

3. Rhaid i Aelodau'r Cynulliad:

(a) gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Cynulliad;

(b) ymddwyn yn anrhydeddus bob amser;

(c) peidio â derbyn unrhyw arian fel cymhelliant neu dâl am arfer dylanwad seneddol;

(d) peidio â derbyn tâl neu unrhyw fudd materol arall am bleidleisio ar unrhyw Orchymyn neu gynnig, neu ofyn unrhyw gwestiwn yn y cyfarfod llawn neu bwyllgor, neu hyrwyddo unrhyw fater, (y rheolau ynghylch "adfocatiaeth ddidâl").

4. Dylai Aelodau'r Cynulliad gadw at y saith egwyddor gyffredinol ynghylch ymddygiad a nodwyd gan y Pwyllgor ar Safonau Bywyd Cyhoeddus. Dyma'r saith egwyddor:

(a) **Anhunanoldeb:** Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus wneud penderfyniadau er lles y cyhoedd yn unig. Ni ddylent wneud penderfyniadau er mwyn iddynt hwy, eu teulu neu eu ffrindiau, elwa'n ariannol neu'n faterol.

Dylai Aelodau'r Cynulliad osgoi unrhyw wrthdaro rhwng eu buddiannau personol a'u buddiannau cyhoeddus a dylent ddatrys unrhyw wrthdaro rhwng y ddau ar unwaith a hynny o blaid buddiannau'r cyhoedd.

(b) **Uniondeb:** Ni ddylai deiliaid swyddi cyhoeddus eu rhoi eu hunain o dan unrhyw rwymedigaeth ariannol neu rwymedigaeth arall tuag at unigolion neu gyrff allanol a allai geisio dylanwadu arnynt wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau swyddogol.

Dylai Aelodau'r Cynulliad bob amser ymddwyn mewn ffordd a fydd yn cynnal a chryfhau ffydd a hyder y cyhoedd yn unplygrwydd y Cynulliad ac osgoi unrhyw ymddygiad a fydd yn dwyn gwarth ar y Cynulliad neu ar ei aelodau'n gyffredinol. Ni ddylai'r Aelodau ofyn i weision sifil weithredu mewn unrhyw ffordd a allai gyfaddawdu amhleidioldeb gwleidyddol y Gwasanaeth Sifil neu wrthdaro â Chod y Gwasanaeth Sifil.

(c) **Gwrthrychedd:** Wrth gyflawni busnes cyhoeddus, gan gynnwys gwneud penodiadau cyhoeddus, dyfarnu contractau, neu argymell unigolion ar gyfer gwobrwyon neu fuddiannau, dylai deiliaid swyddi cyhoeddus wneud penderfyniadau yn ôl haeddiant.

(d) **Atebolrwydd:** Mae deiliaid swyddi cyhoeddus yn atebol i'r cyhoedd am eu penderfyniadau a'u gweithredoedd a rhaid iddynt gytuno i fod yn destun pa bynnag archwiliad sy'n addas i'r swydd.

Ni ddylid gwneud unrhyw ddefnydd amhriodol o unrhyw daliad neu lwfans a roddir i Aelodau'r Cynulliad at ddibenion cyhoeddus a rhaid cadw at y rheolau gweinyddol sy'n gysylltiedig â thaliadau a lwfansau tebyg.

(e) **Bod yn agored:** Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus fod mor agored â phosibl ynghylch yr holl benderfyniadau a'r camau a gymerir ganddynt. Dylent roi rhesymau am eu penderfyniadau a pheidio â chyfyngu ar y wybodaeth onid oes angen am hynny er budd ehangach y cyhoedd.

Ni ddylai Aelodau'r Cynulliad atal unrhyw berson rhag cael gwybodaeth y mae hawl gan y person o dan sylw ei gweld yn ôl y gyfraith, ond ni ddylai ddatgelu unrhyw wybodaeth gyfrinachol, gan gynnwys gwybodaeth gyfrinachol o Bwyllgorau'r Cynulliad, heb ganiatâd oni bai ei bod hi'n rheidrwydd arnynt o dan y gyfraith i wneud hynny. Dylai unrhyw wybodaeth gyfrinachol a dderbynnir gan yr Aelodau mewn perthynas â'u dyletswyddau swyddogol gael ei defnyddio i gyflawni'r dyletswyddau hynny yn unig ac ni ddylid ei defnyddio er budd personol. Mewn unrhyw weithgareddau sy'n ymwneud â, neu ar ran, sefydliad y mae gan yr Aelod gyswllt ariannol ag ef, gan gynnwys gweithgareddau lle nad oes cofnod cyhoeddus ohonynt megis cyfarfodydd anffurfiol, rhaid i Aelodau gadw mewn cof yr angen i fod yn agored gydag Aelodau eraill y Cynulliad, a swyddogion.

(f) **Gonestrwydd:** Mae'n ddyletswydd ar ddeiliaid swyddi cyhoeddus i ddatgan unrhyw fuddiannau preifat sy'n ymwneud â'u dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro sy'n codi er mwyn diogelu buddiannau'r cyhoedd.

(g) **Arweiniad:** Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus hyrwyddo a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy roi arweiniad a dangos esiampyl.

Safonau Ymddygiad Penodol

Datgan Buddiannau

5. Rhaid i Aelodau'r Cynulliad gofrestru'r holl fuddiannau perthnasol a nodwyd yn yr Atodiad i Reol Sefydlog 2 yng Nghofrestr Buddiannau'r Aelodau, er mwyn nodi'n glir unrhyw fuddiannau y gellir eu hystyried yn rhai a fyddai'n dylanwadu ar eu gweithredoedd.

6. Dyma gategoriâu y buddiannau y dylid eu cofrestru (fel y'u nodwyd yn yr Atodiad i Reol Sefydlog 2):

- Unrhyw gyfarwyddiaethau sydd gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, sydd gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, mewn cwmnïau preifat neu gyhoeddus, gan gynnwys y rhai di-dâl lle ceir cydnabyddiaeth ariannol drwy gwmni arall yn yr un grwp.
- Cyflogaeth, swydd, masnach, proffesiwn neu alwedigaeth (heblaw aelodaeth o'r Cynulliad) y mae'r Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, y mae partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, yn cael tâl amdanynt, neu y mae gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, y mae gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, unrhyw fuddiant ariannol ynddynt.
- Enwau cleientiaid, pan fydd y buddiannau y cyfeiriwyd atynt uchod yn cynnwys gwasanaethau gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, neu sy'n ymwneud mewn rhyw fodd ag aelodaeth o'r Cynulliad neu'n sy'n deillio o hynny.
- Rhoddion, lletygarwch, buddion materol neu fantais faterol, y mae eu gwerth yn uwch na'r hyn a bennir mewn unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad, a dderbynnir gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, oddi wrth gwmni, corff neu unigolyn ac sy'n ymwneud mewn rhyw fodd ag aelodaeth o'r Cynulliad neu'n sy'n deillio o hynny.
- Unrhyw dâl neu fudd materol y mae'r Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, y mae partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, yn ei gael gan unrhyw gwmni preifat neu gyhoeddus neu unrhyw gorff arall sydd wedi tendro, neu sy'n tendro, am gontract gyda'r Cynulliad, neu sy'n meddu ar gontract.
- Nawdd ariannol (i) fel ymgeisydd yn etholiad y Cynulliad lle, hyd y gwyr yr Aelod, bod y nawdd mewn unrhyw achos yn fwy na 25 y cant o gostau etholiad yr ymgeisydd neu (ii) fel Aelod o'r Cynulliad gan unrhyw berson neu sefydliad, gan

nodi a fydd y cyfryw nawdd yn cynnwys tâl i'r Aelod neu unrhyw fantais neu fudd materol.

- Yn unol ag unrhyw benderfyniad a wnaed gan y Cynulliad, ymweliadau tramor gan yr Aelod, neu hyd y gwyr yr Aelod, gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, sy'n ymwneud â neu'n deillio o Aelodaeth o'r Cynulliad, os na fydd costau ymweliad o'r fath wedi eu talu'n llawn gan yr Aelod neu gan arian cyhoeddus.
- Unrhyw dir neu eiddo'r Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, tir neu eiddo partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, y mae iddo werth sylweddol fel y'i pennwyd mewn unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad neu y ceir incwm sylweddol ohono, heblaw unrhyw gartref a ddefnyddir fel cartref personol gan yr Aelod, partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod.
- Enwau'r cwmnïau neu gyrff eraill y mae gan yr Aelod fuddiant lles ynddynt naill ai ar ei ben/phen ei hun neu gyda, neu ar ran, partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol, neu hyd y gwyr yr Aelod, y mae gan bartner yr Aelod, neu unrhyw blentyn dibynnol, fuddiant llesol mewn cyfranddaliadau sydd â'u gwerth yn fwy nag un y cant o'r cyfalaf cyfranddaliadau a gyhoeddwyd, neu lai nag un y cant ond mwy na'r swm a bennwyd mewn unrhyw benderfyniad a wnaed gan y Cynulliad.
- Aelodaeth neu gadeiryddiaeth gyda thâl neu'n ddi-dâl sydd gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, sydd gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, ar unrhyw gorff a ariennir yn llwyr neu'n rhannol gan y Cynulliad.

Datgan Buddiannau

7. Rhaid i Aelodau'r Cynulliad, cyn cymryd rhan mewn unrhyw weithdrefnau'r Cynulliad, ddatgan unrhyw fuddiant sy'n berthnasol, o dan Reol Sefydlog 2, yng nghyd-destun y drafodaeth neu'r mater sydd o dan sylw. Rhaid i ddatganiad fod yn gysylltiedig â'r penderfyniad a gaiff ei wneud yn y cyfarfod o dan sylw. Rhaid bod yn berthnasol i fater lle y gall yr Aelod (neu bartner neu blant dibynnol) elwa'n ariannol o'r penderfyniad, lle byddai'r fantais honno yn fwy na'r hyn y byddai pobl y mae'r penderfyniad yn effeithio'n gyffredinol arnynt yn disgwyl ei dderbyn. Mae hyn yn angenrheidiol er mwyn i'r gynulleidfa fedru ffurfio barn gytbwys o'r holl ddadleuon.

Gwahardd Pleidleisio mewn perthynas â Buddiannau a Gofrestrwyd

8. Nid oes gan Aelod yr hawl i bleidleisio mewn unrhyw un o weithdrefnau'r Cynulliad os, mewn perthynas ag unrhyw fuddiant y dylid bod wedi'i gofrestru, y gallai penderfyniad penodol gan y Cynulliad neu Bwyllgor olygu mwy o fantais ariannol i'r Aelod nag i'r rhai y mae'r penderfyniad yn effeithio'n gyffredinol arnynt.

Defnyddio Adnoddau'r Cynulliad

9. Gofynnir i Aelodau gydymffurfio â'r 'Canllawiau i Aelodau ar Ddefnyddio Adnoddau'r Cynulliad', a gymeradwywyd gan Bwyllgor y Ty, ac unrhyw ganllawiau ar y defnydd o adnoddau'r Cynulliad sy'n ymwneud yn benodol ag ymgyrchoedd etholiadol.

Mynediad at Wybodaeth gan y Cyhoedd

10. Mae egwyddorion Cynulliad Cenedlaethol Cymru wrth ddarparu gwybodaeth wedi'u nodi yn y 'Cod Ymarfer ar Ganiatau i'r Cyhoedd Weld Gwybodaeth', a gymeradwywyd gan Gomisiwn y Cynulliad. Mae gofyn i Aelodau'r Cynulliad sy'n chwilio am wybodaeth gydymffurfio gyda'r Cod trwy wneud cais ysgrifenedig i'r Cynghorydd Mynediad at Wybodaeth, yn Uned Gorfforaethol, Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae'r Cod wedi'i gyhoeddi ar wefan Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn <http://www.cynulliadcymru.org/abthome/abt-foi/abt-foi-cop-pub.htm>

Y Berthynas rhwng Aelodau'r Cynulliad a Staff y Cynulliad

11. Mae holl staff Cynulliad Cenedlaethol Cymru (staff Comisiwn y Cynulliad) yn rhwymedig i God Ymddygiad Staff, ac mae staff Llywodraeth Cynulliad Cymru yn parhau i fod yn rhwymedig i God y Gwasanaeth Sifil. Dylai Aelodau barchu egwyddorion y ddau God yma wrth ddelio gyda staff o'r ddau gorff. Dylai'r berthynas rhwng Aelodau a staff fod yn broffesiynol, a bod y naill ochr yn parchu'r llall, a dylai Aelodau ystyried dyletswydd y staff i fod yn ddi-duedd yn wleidyddol wrth gyflawni'u dyletswyddau.

Cyflogau a Lwfansau'r Aelodau

12. Gofynnir i Aelodau gydymffurfio â' Phenderfyniad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Aelodau a Swyddogion y Cynulliad) (Cyflogau a Lwfansau ac ati), a gymeradwywyd gan y Cynulliad Cenedlaethol.

13. Mae'r penderfyniad yn nodi'r cyflogau a'r lwfansau y mae'r Aelodau yn gymwys i'w derbyn trwy gyflawni dyletswyddau'r Cynulliad.

Dyletswyddau o ran y Comisiynydd Safonau a'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad

14. Bydd yr Aelodau yn cydweithredu, ym mhob cam, ag unrhyw ymchwiliad i'w hymddygiad gan y Comisiynydd Safonau; neu gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad yn unol â Rheol Sefydlog 22.2(i).

15. Ni fydd unrhyw Aelod yn llobio aelod o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad mewn ffordd y cynllunnir neu y bwriedir iddi ddylanwadu arno/arni pan fydd yn ystyried cwyn ynghylch torri unrhyw un o'r materion a nodir yn Rheolau Sefydlog 22.2(i).

16. Ni ddylai unrhyw Aelod gamliwio unrhyw argymhelliad a wneir gan y Pwyllgor ar Safonau Ymddygiad mewn perthynas ag unrhyw gwyn y mae wedi'i hystyried o dan 'Weithdrefn Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer Delio â Chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad.'

Gorfodi'r Cod Ymddygiad

17. Ymdrinnir ag unrhyw gyhuddiadau o beidio â chydymffurfio â'r Cod drwy'r broses a nodwyd yng Ngweithdrefn Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer Delio â Chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad a gymeradwywyd gan Bwyllgor Safonau Ymddygiad y Cynulliad Cenedlaethol.

18. Ceir gwybodaeth am rôl y Comisiynydd Safonau, gan gynnwys manylion cyswllt, ar wefan y Cynulliad (www.cynulliadcymru.org), o Swyddfa'r Comisiynydd, neu ei wefan (<http://comisiynyddsafonaucymru.org> [Yn agor ffenestr newydd]).

Gweithdrefn Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer ymdrin â chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad

Cymeradwywyd gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ar 9 Gorffennaf 2013

Ymholiadau: Clerc y Pwyllgor Safonau Ymddygiad

1. Darpariaethau cyffredinol

Trefniadau gweinyddol

- 1.1 Dylid gwneud cwynion i'r Comisiynydd Safonau ("y Comisiynydd"), sy'n swyddog statudol annibynnol a benodir o dan Fesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009 ("y Mesur"). Bydd Swyddfa'r Comisiynydd yn logio'r ohebiaeth ac yn anfon llythyr at yr achwynydd i gydnabod bod y gŵyn wedi dod i law. Bydd y llythyr yn egluro nad yw hyn o reidrwydd yn golygu bod y gŵyn yn dderbyniadwy, a bydd yn nodi mai dim ond os yw'r achwynydd yn barod i'r manylion gael eu rhyddhau i'r Pwyllgor ac i'r Aelod sy'n destun y gŵyn y bydd yr achos yn mynd rhagddo.

Ymchwiliadau

- 1.2 Rhaid i ymchwiliadau o dan y weithdrefn hon gael eu cynnal gan y Comisiynydd yn unol â'r Mesur.
- 1.3 Pan fydd swydd y Comisiynydd yn wag, neu os na fydd y Comisiynydd, am ba bynnag reswm, yn gallu cynnal ymchwiliad, caiff y Cynulliad benodi rhywun i weithredu fel Comisiynydd dros dro i ymgymryd â swyddogaethau'r swydd honno. Ceir darpariaethau pellach ynghylch penodi Comisiynydd dros dro yn Adran 4 o'r Mesur.

Camau

- 1.4 Pan fydd y Comisiynydd yn ymchwilio i gŵyn, mae dau gam posibl:
Cam yr Ymchwiliad Rhagarweiniol sy'n cynnwys ymchwilio a phenderfynu a yw cwyn yn dderbyniadwy; ac

os yw'r gŵyn yn dderbyniadwy, daw'r **Cam Ymchwilio Ffurfiol**, sy'n cynnwys ymchwiliad pellach i'r gŵyn a phroses o adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad.

Cynnal ymchwiliadau

- 1.5 Yn unol â darpariaethau'r weithdrefn, y Comisiynydd fydd yn penderfynu pa bryd a sut i gynnal ymchwiliadau ym mhob cam.
- 1.6 Rhaid i bob cam o ymchwiliad i gŵyn gael ei gynnal yn breifat. Fodd bynnag, gall y Comisiynydd, ar unrhyw adeg, adrodd yn ôl i'r Pwyllgor ar hynt ymchwiliad i gŵyn a rhaid gwneud hynny os nad yw'r ymchwiliad ffurfiol wedi cael ei gwblhau o fewn chwe mis i'r dyddiad y mae'r Comisiynydd yn canfod fod cwyn yn dderbyniadwy.

- 1.7 Os yw ymchwiliad i gŵyn yn parhau ar ddechrau cyfnod etholiad y Cynulliad, caiff yr ymchwiliad ei ohirio dros dro a bydd yn ailgychwyn ar ddiwedd cyfnod yr etholiad. Bydd trafodaethau ynghylch cwyn yn erbyn Aelod a gaiff ei ailethol yn dod i ben yn unol â'r weithdrefn hon. O ran Aelod na chaiff ei ailethol, mae'r cosbau y gellir eu defnyddio mewn achos o ganfod methiant i gydymffurfio, yn gyfyngedig a gallai'r Pwyllgor ystyried hynny wrth drafod pa gamau i'w cymryd mewn cysylltiad ag unrhyw adroddiad gan y Comisiynydd ynghylch y gŵyn.

2. Cam yr ymchwiliad rhagarweiniol

- 2.1 Yn ystod y cam hwn, rhaid i'r Comisiynydd ymchwilio a phenderfynu a yw cwyn yn dderbyniadwy ai peidio o fewn telerau paragraff 3 isod. Gall y Comisiynydd gysylltu â'r achwynydd i gasglu rhagor o fanylion ac i holi a yw'n fodlon i'w enw gael ei ryddhau i'r Aelod sy'n destun cwyn ac i'r Pwyllgor. Hefyd, gall y Comisiynydd, yn ôl ei ddisgresiwn, gysylltu â'r Aelod sy'n destun cwyn, os yw'r Comisiynydd o'r farn bod angen gwneud hynny er mwyn penderfynu a yw'r gŵyn yn dderbyniadwy.
- 2.2 Os cred y Comisiynydd fod y gŵyn yn dderbyniadwy, rhaid i'r Comisiynydd symud ymlaen i Ymchwiliad Ffurfiol i'r gŵyn.
- 2.3 Os cred y Comisiynydd nad yw'r gŵyn yn dderbyniadwy, rhaid i'r Comisiynydd wrthod y gŵyn, gan hysbysu'r achwynydd a nodi'r rhesymau dros y penderfyniad.

3. Derbyniadwydeb cwynion

3.1 Mae cwyn yn dderbyniadwy o dan y weithdrefn hon:

- i. os caiff ei chyflwyno'n ysgrifenedig*;
- ii. os yw'n trafod ymddygiad Aelod Cynulliad;
- iii. os nad yw'n ddiennw a'i bod yn nodi pwy yw'r achwynydd yn glir mewn modd sy'n golygu y gellir cyfathrebu ymhellach ag ef/hi;
- iv. os yw'n nodi'n glir pwy yw'r Aelod Cynulliad sy'n destun y gŵyn;
- v. os y'i gwneir o fewn blwyddyn i'r dyddiad pan allai'r achwynydd fod wedi dod yn rhesymol ymwybodol o'r ymddygiad y cwynir yn ei gylch; a
- vi. os yw'n ymddangos bod digon o sylwedd i gyfiawnhau ymchwiliad pellach (h.y. mae digon o dystiolaeth i awgrymu bod yr ymddygiad dan sylw wedi digwydd, a phe bai hynny'n cael ei brofi, gallai olygu bod yr Aelod heb gydymffurfio ag unrhyw un o ofynion Rheol Sefydlog 22.2(i).

* Lle nad yw'r achwynydd yn gallu cyflwyno cwyn yn ysgrifenedig, bydd cyfleusterau ar gael trwy gyfrwng swyddfa'r Comisiynydd fel y gall gytuno ar delerau datganiad ysgrifenedig.

4. Cam yr ymchwiliad ffurfiol

- 4.1 Yn ystod y cam hwn, rhaid i'r Comisiynydd ymchwilio i gŵyn dderbyniadwy gyda'r bwriad o:
- i. sefydlu'r ffeithiau mewn cysylltiad â pha un a yw'r Aelod perthnasol wedi ymddwyn yn y modd a nodir gan y gŵyn ai peidio; a
 - ii. dod i gasgliad o ran a yw Aelod, o ganlyniad i'r ymddygiad hwnnw, wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir yn Rheol Sefydlog 22.2(i).
- 4.2 Pan fo gwaith ymchwilio ffurfiol i gŵyn wedi'i gwblhau, rhaid i'r Comisiynydd lunio adroddiad i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad. Rhaid i'r adroddiad gynnwys:
- i. manylion y gŵyn;
 - ii. manylion yr ymchwiliad a gynhaliwyd gan y Comisiynydd;
 - iii. y ffeithiau y daeth y Comisiynydd o hyd iddynt mewn cysylltiad â pha un a yw'r Aelod perthnasol wedi ymddwyn yn y modd y cwynwyd yn ei gylch ai peidio, ynghyd ag unrhyw ffeithiau a ddarperir gan yr Heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron neu'r Llysoedd mewn achos lle cafodd tystiolaeth ei chyfeirio (gweler yr adran ar Droseddau);
 - iv. y casgliad y daeth y Comisiynydd iddo o ran pa un a yw'r Aelod hwnnw, o ganlyniad i'r ymddygiad hwnnw, wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir o fewn Rheol Sefydlog 22.2(i); ond
 - v. ni fydd yn cynnwys unrhyw sylwadau nac argymhellion o ran pa sancsiwn (os o gwbl) a ddylai gael ei roi ar yr Aelod o dan sylw;
 - vi. pa un a yw'r achwynwr, ym marn y Comisiynydd yn cyfeirio at faterion sy'n ymwneud ag egwyddorion cyffredinol.

Os bydd y Comisiynydd, wrth gynnal yr ymchwiliad, yn dod yn ymwybodol o unrhyw amgylchiadau sy'n codi materion sy'n ymwneud ag egwyddorion cyffredinol neu arfer cyffredinol sy'n berthnasol i swyddogaethau'r Clerc o dan Adran 138 o'r Ddeddf fel y prif swyddog cyfrifyddu, neu a allai, wrth i'r Clerc ymchwilio ymhellach, roi dyletswydd ar y Clerc o dan Adran 9, rhaid i'r Comisiynydd gyflwyno'r amgylchiadau hynny yn ysgrifenedig, ar wahân, i'r Clerc hefyd.

- 4.3 Ni fydd adroddiad sy'n dod i'r casgliad bod Aelod wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion o fewn Rheol Sefydlog 22.2(i) yn cael ei gyflwyno gerbron y Pwyllgor oni bai fod copi o'r adroddiad drafft wedi'i roi i'r Aelod a'r achwynydd a'u bod wedi cael cyfle i

wneud sylwadau ar gywirdeb ffeithiol. Os oes sylwadau nad yw'r Comisiynydd yn eu derbyn, rhaid i adroddiad y Pwyllgor nodi manylion y ffeithiau hyn sy'n destun dadl.

- 4.4 Rhaid sicrhau bod copïau o adroddiad terfynol y Comisiynydd i Bwyllgor ar ymchwiliad ffurfiol ar gael i'r achwynydd ac i'r Aelod sy'n destun cwyn yr un pryd ag y darperir copïau i'r Pwyllgor.
- 4.5 Bydd yr Aelod sy'n destun cwyn yn cael ei hysbysu gan y Pwyllgor bod ganddo hawl i:
 - i. gyflwyno sylwadau ysgrifenedig i'r Pwyllgor o fewn amser penodol; a
 - ii. cyflwyno sylwadau llafar mewn gwrandawriad llafar gan y Pwyllgor.
- 4.6 Mae adroddiad y Comisiynydd yn parhau'n gyfrinachol nes y bydd y Pwyllgor wedi gorffen ystyried y gŵyn. Bydd gofyn i'r rhai sy'n cael copi o'r adroddiad barchu ei gyfrinachedd.

5.Cydweithrediad yr aelodau

- 5.1 Mae'r weithdrefn hon yn seiliedig ar yr egwyddor y bydd Aelodau'r Cynulliad yn cydweithredu'n llwyr ag unrhyw ymchwiliad i gŵyn. Disgwylir i Aelodau ymateb yn bersonol bob tro i unrhyw gais gan y Comisiynydd. Yn ystod unrhyw gam o'r broses o ystyried cwyn, os bydd gan Gomisiynydd achos i gredu nad yw unrhyw Aelod yn cydweithredu, ar ôl rhoi hysbysiad o fwriad i wneud hynny i'r Aelod sy'n destun cwyn, gall y Comisiynydd gyflwyno'r farn hon i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad. Yna, gall y Pwyllgor drefnu i'r adroddiad gael ei gyhoeddi a'i osod gerbron y Cynulliad cyn gynted ag sy'n bosibl.
- 5.2 Ni fydd llunio adroddiad o'r fath yn atal y Comisiynydd na'r Pwyllgor rhag parhau i ystyried y gŵyn yn unol â'r weithdrefn hon.

6.Troseddau

- 6.1 Yn ystod unrhyw gam o ystyried cwyn:
 - (i) os ceir tystiolaeth o ymddygiad a allai gynnwys methiant i gydymffurfio ag adran 36(7) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, rhaid i'r Comisiynydd hysbysu'r Clerc ar unwaith. Rhaid i'r Clerc gyfeirio'r papurau o dan sylw i'r Heddlu yn unol â'r protocol y cytunwyd arno gyda'r Heddlu a Gwasanaeth Erlyn y Goron.
 - (ii) os ceir tystiolaeth o ymddygiad a allai olygu cyflawni unrhyw drosedd arall, yn amodol yn unig i'r disgwyliad y bydd tystiolaeth o'r fath yn cael ei chyfeirio at yr Heddlu fel arfer, bydd y Comisiynydd yn defnyddio ei ddisgresiwn i benderfynu a fydd y mater yn cael ei gyfeirio at yr Heddlu, a phryd a sut y bydd hynny'n digwydd.

- 6.2 O dan amgylchiadau o'r fath, bydd yr holl waith o ystyried y gŵyn o dan y weithdrefn hon yn cael ei ohirio dros dro nes bod casgliadau terfynol ymchwiliad yr Heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron neu'r Llysoedd yn hysbys.

7. Ystyriaeth y pwyllgor safonau

Ystyriaeth gychwynnol

- 7.1 Yn gyntaf, bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat i ystyried manylion y gŵyn, **ond ni fydd yn cyflwyno unrhyw gasgliadau o sylwedd am y gŵyn yn ystod y cam hwn**. Diben y cyfarfod preifat fydd ystyried adroddiad y Comisiynydd, ac unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig arall a wêl yn berthnasol i benderfynu:
- a ddylid gwahodd unrhyw dystion i gyflwyno tystiolaeth i'r Pwyllgor mewn gwrandawriad llafar; a
 - a ddylai'r Pwyllgor ystyried y gŵyn yn gyhoeddus ynteu'n breifat.
- 7.2 Gall y Pwyllgor ystyried hefyd sut y mae'n cynnig y dylid holi'r Aelod neu'r tystion.
- 7.3 Ni chaiff y Comisiynydd Safonau fod yn bresennol yn y cyfarfod preifat cychwynnol hwn oni bai fod y Pwyllgor yn estyn gwahoddiad iddo.
- 7.4 Yn unol â Rheol Sefydlog 22.5, lle y mae Aelod o'r Pwyllgor yn destun cwyn, ni chaiff gymryd unrhyw ran yng ngwaith y Pwyllgor o ystyried y gŵyn. O dan yr amgylchiadau hynny, caiff Aelod arall o'r un grŵp gwleidyddol gymryd lle'r Aelod hwnnw yn unol â'r trefniadau a nodir yn y Rheolau Sefydlog.

Gwrandawriad llafar

- 7.5 Bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat - oni bai ei fod wedi penderfynu, ar ôl ystyried amgylchiadau'r achos ac unrhyw gyngor a gafwyd gan y Comisiynydd Safonau neu ar ran Clerc y Cynulliad, y dylai gyfarfod yn gyhoeddus - i ystyried:
- i. unrhyw dystiolaeth neu sylwadau llafar neu ysgrifenedig y mae'r Aelod sy'n destun cwyn yn dymuno'u cyflwyno; a
 - ii. unrhyw dystiolaeth lafar neu ysgrifenedig gan dystion.

Gall y Comisiynydd gael ei wahodd i roi tystiolaeth yn y cyfarfod, yn ôl disgrisiwn y Cadeirydd.

- 7.6 Mewn unrhyw wrandawriad llafar, caiff cynghorydd ddod yn gwmni i'r Aelod sy'n destun cwyn neu i unrhyw dystion sy'n dewis rhoi tystiolaeth.
- 7.7 Darperir trawsgrifiad gair-am-air o drafodion unrhyw wrandawriadau llafar. Y rhagdybiaeth gyffredinol yw mai dim ond er mwyn cael esboniad o faterion ffeithiol y bydd y Pwyllgor yn gofyn cwestiynau i'r Aelod neu i'r tystion. Byddai gan yr Aelod neu

unrhyw dystion hawl i holi a chael ateb i gwestiynau ffeithiol am faterion gweithdrefnol neu dechnegol; nid oes ganddynt hawl i gwestiynu'r Comisiynydd na'r Pwyllgor am faterion eraill.

7.8 Os daw rhywun gyda'r Aelod neu'r tystion, caiff y Cadeirydd roi caniatâd i'r person hwnnw gyflwyno sylwadau ar lafar a byddai'r un rheolau'n berthnasol.

Y Pwyllgor yn ystyried ei benderfyniad

7.9 Yn dilyn unrhyw wrandawriad llafar bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat i ystyried a yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir yn Rheol Sefydlog 22.2(i) a pha gamau, os o gwbl, y dylai gynghori'r Cynulliad i'w cymryd os canfyddir methiant i gydymffurfio.

7.10 Er mwyn i'r Pwyllgor benderfynu gwneud argymhelliad, yn unol â'r hyn a fanylir ym mhwn 7.11, rhaid cael mwyafrif clir o blaid yr argymhelliad.

Argymhellion y Pwyllgor

7.11 Gall y Pwyllgor benderfynu:

- i. na chanfuwyd unrhyw fethiant i gydymffurfio ac y dylid gwrthod y gŵyn;
- ii. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ond ei fod yn ddibwys ac y dylid gwrthod y gŵyn;

Neu, yn amodol ar unrhyw apêl gan yr Aelod dan sylw, gall y Pwyllgor benderfynu argymhell i'r Cynulliad:

- iii. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac na ddylid cymryd unrhyw gamau pellach;
- iv. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac y dylid "ceryddu" yr Aelod yn unol â'r Rheolau Sefydlog;
- v. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac y dylid gwahardd yr Aelod o drafodion y Cynulliad¹ naill ai'n gyffredinol neu'n benodol, er enghraifft, o drafodion cyfarfodydd penodol o'r Cynulliad neu ei bwyllgorau, am gyfnod i'w bennu yn y cynnig gwahardd, ac yn unol â'r Rheolau Sefydlog²;

¹ Caiff "trafodion y Cynulliad" eu diffinio yn adran 1(5) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 fel "any proceedings of the Assembly, committees of the assembly or sub-committees of such committees".

² Mewn achos o argymhelliad i wahardd, yn unol a'r Rheolau Sefydlog, bydd hyn yn arwain yn awtomatig at dynnu cyflog yr Aelod yn ôl am gyfnod y gwaharddiad, ond ni fydd yn arwain at dynnu unrhyw lwfansau eraill yn ôl a ddarperir o dan Benderfyniad y Cynulliad ar Dâl a Chyflogau Aelodau. Ni fydd hyn yn effeithio ar gyflog a lwfansau staff a gaiff eu cyflogi gan yr Aelod o dan sylw.

- vi. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac y dylai rhai o'r hawliau a'r breintiau penodol sydd gan Aelodau'r Cynulliad gael eu tynnu yn ôl oddi ar yr Aelod o dan sylw; neu
- vii. pan ystyrir bod hynny'n briodol, gellir cymhwyso unrhyw gyfuniad o'r sancsiynau uchod.

Bydd hawliau a breintiau Aelodau'r Cynulliad y gallai'r Pwyllgor eu hargymell i gael eu tynnu'n ôl yn cael eu nodi yn adroddiad y Pwyllgor i'r Cynulliad, a gall hyn gynnwys:

- tynnu'n ôl hawl mynediad Aelod i ystâd y Cynulliad;
- gwaharddiad o weithgareddau eraill y byddai gan Aelod hawl i fynd iddynt fel arfer; a /neu
- tynnu breintiau cynrychioliadol a seremonïol a breintiau cysylltiedig oddi ar Aelod a fyddai fel arfer yn meddu arnynt.

Ystyriaethau

Wrth benderfynu pa sancsiwn/sancsiynau i'w argymell/hargymell i'r Cynulliad, bydd y Pwyllgor yn gwneud penderfyniad ar sail amgylchiadau penodol yr achos o dan sylw. Bydd yn ystyried difrifoldeb yr achos, i ba raddau y gallai fod wedi dwyn anfri ar y Cynulliad, ac a yw'r achos o dan sylw yn ail drosedd, neu'n dangos ymddygiad cyson y gellir ystyried ei fod yn dangos dirmyg tuag at gyd-Aelodau, y rheolau neu'r sefydliad.

8. Y weithdrefn adrodd ac apelio

8.1 Cyn gynted â phosibl ar ôl penderfyniad y Pwyllgor, rhaid rhoi copi o adroddiad y Pwyllgor i'r Aelod sy'n destun y gŵyn, a rhaid i bob parti drin yr adroddiad hwn yn gyfrinachol. Yn yr achosion hynny pan fydd y Pwyllgor wedi ystyried y gŵyn yn breifat, a lle nad oes methiant i gydymffurfio neu y gwrthodwyd y gŵyn, rhaid trefnu i'r adroddiad fod yn ddiennw.

Lle mae'r Pwyllgor wedi canfod bod Aelod wedi methu â chydymffurfio, ac nad yw'r pwyllgor yn argymell y dylid gwrthod y gŵyn, gall yr Aelod sy'n destun y gŵyn apelio i'r Llywydd **o fewn 10 diwrnod gwaith i'r dyddiad pan gaiff copi o adroddiad y Pwyllgor.**

Rhaid i'r Pwyllgor gyhoeddi adroddiad o'i ystyriaethau a'i osod gerbron y Cynullid ynghyd ag adroddiad y Comisiynydd i'r Pwyllgor. Lle y mae'r Llywydd yn hysbysu'r Pwyllgor bod apêl wedi'i wneud, ni chaiff y Pwyllgor gyhoeddi ei adroddiad na'i osod gerbron y Cynulliad nes bod y gwaith o ystyried yr apêl wedi'i gwblhau.

Os caiff cwyn ei gyfeirio yn ôl i'r Pwyllgor o dan baragraff 8.6 i, rhaid i'r Pwyllgor, ar ddiwedd ei ystyriaeth bellach o'r gŵyn, baratoi adroddiad diwygiedig. Yna, bydd Paragraff 8.1 yn berthnasol i'r adroddiad diwygiedig yn hytrach na'r adroddiad gwreiddiol.

Penodi rhywun i ystyried apêl

- 8.2 Rhaid i'r Llywydd, ar bob achlysur, benodi person annibynnol â chymhwyster yn y gyfraith i benderfynu ar yr apêl. Ni chaniateir i'r person a benodir fod yn Aelod Cynulliad nac yn aelod o staff y Cynulliad, a rhaid penodi'r person hwnnw, ar gais y Llywydd, gan yr Uwch Farnwr Llywyddol ar gylchdaith Cymru.
- 8.3 Ar ôl enwebu'r person annibynnol â chymhwyster yn y gyfraith, ond cyn y penodiad, bydd y Llywydd yn rhoi cyfle i'r Aelod sy'n destun y gŵyn, gyflwyno sylwadau ysgrifenedig dros beidio â phenodi'r person dan sylw, o fewn pum niwrnod gwaith o gael gwybod enw'r enwebai. Os bydd y Llywydd yn derbyn unrhyw sail fel rheswm dilys ac yn penderfynu peidio â phenodi'r person a enwebwyd, bydd yn gofyn am enwebiad arall fel ym mharagraff 8.2.

Ystyried apelau

8.4 Dim ond ar y seiliau canlynol y caiff apelau eu hystyried:

- i. bod casgliadau'r Pwyllgor yn seiliedig ar anghywirdebau ffeithiol sylweddol nad oedd y Pwyllgor yn ymwybodol ohonynt, ond pe baent wedi bod yn ymwybodol ohonynt, gallent fod wedi arwain y Pwyllgor i gasgliadau gwahanol;
 - ii. bod afreoleidd-dra gweithdrefnol a oedd yn rhagfarnu yn erbyn hawl yr Aelod i gael gwrandawriad teg.
- 8.5 Dim ond adroddiadau'r Comisiynydd a'r Pwyllgor ac unrhyw sylwadau ysgrifenedig eraill a wnaiff yr apelydd y bydd y person annibynnol â chymhwyster yn y gyfraith yn eu hystyried. Ni fydd y person hwnnw yn cynnal gwrandawiadau llafar nac yn ystyried sylwadau o unrhyw ffynhonnell arall.
- 8.6 Rhaid i'r person a benodir i benderfynu'r apêl baratoi adroddiad o'i ystyriaethau o'r apêl, a'i roi i'r Aelod ac i'r Pwyllgor, ac:
- i. os yw sail yr apêl yn cael ei gadarnhau, bydd yn cadarnhau'r apêl ac yn cyfeirio'r gŵyn yn ôl i'r Pwyllgor i'w hystyried ymhellach; neu
 - ii. bydd yn gwrthod y gŵyn.
- 8.7 Rhaid i'r Pwyllgor osod adroddiad y person a benodir i benderfynu ar yr apêl gerbron y Cynulliad, ynghyd ag adroddiad y Comisiynydd ac adroddiad neu (os cyfeiriwyd y mater yn ôl i'r Pwyllgor o dan baragraff 86.1), adroddiad diwygiedig y Pwyllgor ei hun. Yn yr achosion hynny lle mae'r Pwyllgor wedi ystyried y gŵyn yn breifat, a lle mae'r Pwyllgor, ar ôl iddi gael ei chyfeirio yn ôl i'r Pwyllgor gan y person a benodwyd i benderfynu ar yr apêl, wedi gwrthod y gŵyn, rhaid i'r Pwyllgor drefnu i'w adroddiad diwygiedig ac i un y person a benodwyd i benderfynu'r apêl, fod yn ddiennw.

9. Y Cynulliad yn ystyried

Pan na fydd apêl neu pan na fydd apêl yn llwyddiannus.

- 9.1 Pan na fydd apêl yn llwyddiannus neu pan na chaiff apêl ei wneud i'r Llywydd a phan nad yw'r Pwyllgor yn penderfynu gwrthod y gŵyn, mae'n rhaid i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau gyflwyno cynnig yn galw ar y Cynulliad i gymeradwyo argymhellion y Pwyllgor. Ni fydd cynigion o'r fath yn destun gwelliannau. Rhaid gwneud amser i drafod y cynnig cyn gynted â phosibl.

10. Unioni methiant neu wrthod y gŵyn

- 10.1 Yn ystod ymchwiliad, lle nad yw'r ffeithiau'n destun dadl a bod yr Aelod yn unioni neu'n ymddiheuro ar unwaith am fân fethiant yn ddi-oed, gall y Comisiynydd argymhell i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau y dylid dod â'r ymchwiliad i ben. Os bydd y Cadeirydd yn cytuno, bydd y Comisiynydd yn hysbysu'r Aelod a'r achwynydd, er bod methiant i gydymffurfio wedi'i ganfod, na fydd unrhyw gamau pellach yn cael eu cymryd yn erbyn yr Aelod.
- 10.2 Os mai'r Cadeirydd yw testun y gŵyn, gall y Comisiynydd argymhell i aelod o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad, a enwebwyd gan y Pwyllgor, weithredu yn y cyswllt hwn. Bydd Clerc y Pwyllgor yn sicrhau bod aelod o'r Pwyllgor yn cael ei enwebu at y diben hwnnw.
- 10.3 O dan yr amgylchiadau hyn, nid oes gofyn i'r Comisiynydd adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Safonau heblaw i argymhell unrhyw gamau a allai fod yn angenrheidiol er mwyn egluro neu ddehongli rheolau er gwybodaeth ar gyfer y dyfodol. Os yw'r Comisiynydd yn dewis adrodd yn ôl yn y modd hwn, ni fydd angen nodi enw'r Aelod na'r achwynydd.

Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009

MESUR gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i sefydlu Comisiynydd i ymchwilio i gwynion am ymddygiad Aelodau Cynulliad ac i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad ar ganlyniad ymchwiliadau o'r fath; ac at ddibenion sy'n gysylltiedig â hynny.

Mae'r Mesur hwn, a basiwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 14 Hydref 2009 ac a gymeradwywyd gan Ei Mawrhydi yn Ei Chyngor ar 9 Rhagfyr 2009, yn deddfu'r darpariaethau a ganlyn:–

Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru

1 Y Comisiynydd

(1) Bydd Comisiynydd Safonau ar gyfer Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y cyfeirir ato yn y Mesur hwn fel "y Comisiynydd").

(2) Mae'r Comisiynydd i'w benodi gan y Cynulliad.

(3) Nid yw person yn gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd os yw'r person hwnnw–

(a) yn Aelod Cynulliad,

(b) wedi bod yn Aelod Cynulliad ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o 2 flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i ddod i rym,

(c) yn aelod o staff y Cynulliad,

(d) wedi bod yn aelod o staff y Cynulliad ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o 2 flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i ddod i rym,

(e) yn aelod o staff Llywodraeth Cynulliad Cymru, neu

(f) wedi bod yn aelod o staff Llywodraeth Cynulliad Cymru ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o 2 flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i ddod i rym.

(4) Mae'r Comisiynydd i'w benodi am gyfnod o 6 blynedd.

(5) Ni chaniateir i berson sydd wedi dal swydd y Comisiynydd gael ei benodi am gyfnod arall (yn olynol neu beidio).

(6) Caniateir ar unrhyw adeg i berson sydd wedi'i benodi'n Gomisiynydd–

(a) ymddiswyddo drwy hysbysiad a roddir i'r Cynulliad, neu

(b) cael ei ddiswyddo gan y Cynulliad.

(7) Ni chaniateir i berson gael ei ddiswyddo o swydd y Comisiynydd o dan is-adran (6)(b) oni bai—

(a) bod y Cynulliad yn penderfynu felly, a

(b) bod nifer y pleidleisiau a fwirir o blaid y penderfyniad, os caiff y penderfyniad ei basio drwy bleidlais, heb fod yn llai na dau draean o gyfanswm y pleidleisiau a fwirir.

(8) Mae penodiad person yn Gomisiynydd yn dod i ben os bydd y person hwnnw—

(a) yn dod yn ymgeisydd i fod yn Aelod Cynulliad dros un o etholaethau'r Cynulliad neu dros un o ranbarthau etholiadol y Cynulliad,

(b) yn cael ei benodi'n Gwnsler Cyffredinol, neu ei ddynodi i arfer swyddogaethau'r swydd honno, o dan adran 49 o'r Ddeddf, neu,

(c) yn cael ei benodi'n aelod o staff y Cynulliad neu o staff Llywodraeth Cynulliad Cymru.

2 Prif nod y Comisiynydd

Prif nod y Comisiynydd wrth arfer swyddogaethau o dan y Mesur hwn yw hybu, annog a diogelu safonau ymddygiad uchel yn swydd gyhoeddus Aelod Cynulliad.

3 Darpariaeth bellach ynghylch y Comisiynydd

Mae'r Atodlen yn gwneud rhagor o ddarpariaethau ynghylch y Comisiynydd.

4 Penodi Comisiynydd Dros Dro

(1) Pan fydd swydd y Comisiynydd yn wag neu pan fydd y Comisiynydd, am unrhyw reswm, yn methu â gweithredu, caiff y Cynulliad benodi person i gyflawni swyddogaethau'r swydd honno naill ai'n gyffredinol neu mewn perthynas ag unrhyw achos neu ddsbarth o achosion, a hynny hyd at unrhyw amser a bennir gan delerau ac amodau'r penodiad hwnnw; a chyfeirir at berson a benodir felly yn yr adran hon fel y "Comisiynydd dros dro".

(2) Caiff y Comisiynydd a'r Comisiynydd dros dro ill dau gyflawni swyddogaethau swydd y Comisiynydd ar yr un pryd ond mewn perthynas ag achosion gwahanol.

(3) Nid yw person nad yw'n gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd yn gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd dros dro.

(4) Mae person a benodir yn Gomisiynydd dros dro—

(a) yn cael ymddiswyddo ar unrhyw adeg drwy hysbysiad a roddir i'r Cynulliad,

- (b) yn gallu cael ei ddiswyddo ar unrhyw adeg gan y Cynulliad,
- (c) yn peidio â dal y swydd o dan yr amgylchiadau a bennir yn adran 1(8)(a), (b) a (c),
- (d) fel arall yn dal y swydd ar unrhyw delerau ac amodau a bennir gan y Cynulliad, ac
- (e) i'w drin i bob diben (ac eithrio dibenion adran 1), tra bydd yn dal y swydd honno, fel y Comisiynydd.

5 Annibyniaeth y Comisiynydd

Yn ddarostyngedig i adran 19, wrth iddo arfer unrhyw swyddogaethau, nid yw'r Comisiynydd i ddod o dan gyfarwyddyd neu reolaeth y Cynulliad.

Swyddogaethau'r Comisiynydd

6 Swyddogaethau'r Comisiynydd

(1) Swyddogaethau'r Comisiynydd yw—

- (a) derbyn unrhyw gŵyn bod ymddygiad Aelod Cynulliad, ar adeg berthnasol, wedi methu â chydymffurfio ag un o ofynion darpariaeth berthnasol,
- (b) ymchwilio i unrhyw gŵyn o'r fath yn unol â darpariaethau'r Mesur hwn,
- (c) cyflwyno adroddiad i'r Cynulliad ar ganlyniad unrhyw ymchwiliad o'r fath,
- (d) cynghori Aelodau Cynulliad ac aelodau'r cyhoedd am y gweithdrefnau ynglŷn â gwneud cwynion ac ymchwilio i gwynion y mae paragraff (a) yn gymwys iddynt, a
- (e) y swyddogaethau eraill a roddir gan adran 7.

(2) Ystyr "adeg berthnasol" yw adeg pan oedd y gofyniad o dan sylw mewn grym ond nid yw'n berthnasol a honnir bod yr ymddygiad o dan sylw wedi digwydd cyn i'r adran hon ddod i rym neu ar ôl hynny.

(3) Ystyr "darpariaeth berthnasol" yw—

- (a) unrhyw un o ddarpariaethau'r Rheolau Sefydlog sy'n ymwneud â'r canlynol—
 - (i) cofrestru neu ddatgan buddiannau ariannol neu fuddiannau eraill,
 - (ii) hysbysiadau gan Aelodau Cynulliad ynglŷn â'u haelodaeth o gymdeithasau,
 - (iii) cofrestru neu hysbysu unrhyw wybodaeth arall sy'n ymwneud ag Aelodau Cynulliad neu â phersonau sy'n gysylltiedig ag Aelodau Cynulliad.

(b) unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad sy'n ymwneud â buddiannau ariannol neu fuddiannau eraill Aelodau Cynulliad,

(c) unrhyw God Ymddygiad a gymeradwyir gan y Cynulliad sy'n ymwneud â safonau ymddygiad Aelodau Cynulliad,

(d) unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad sy'n ymwneud â safonau ymddygiad Aelodau Cynulliad, ac

(e) unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir yn y Rheolau Sefydlog (neu mewn unrhyw god neu brotocol a wneir odanynt) yn unol ag adran 36(6) o'r Ddeddf.

(4) Nid yw'n berthnasol a ddaeth darpariaeth berthnasol i rym cyn i'r adran hon ddod i rym neu ar ôl hynny.

7 Swyddogaethau eraill y Comisiynydd

Fe gaiff y Comisiynydd (ac os gofynnir iddo wneud hynny gan y Cynulliad mae'n rhaid iddo) roi cyngor i'r Cynulliad—

(a) ar unrhyw fater arall o egwyddor gyffredinol sy'n ymwneud â darpariaethau perthnasol neu â safonau ymddygiad Aelodau Cynulliad yn gyffredinol,

(b) ar weithdrefnau ar gyfer ymchwilio i gwynion bod Aelodau Cynulliad wedi methu â chydymffurfio â gofynion darpariaethau perthnasol,

(c) ar unrhyw fater sy'n ymwneud â hybu, annog a diogelu safonau ymddygiad uchel yn swydd gyhoeddus Aelod Cynulliad.

8 Cod ar gyfer Gweinidogion

(1) Nid oes dim yn y Mesur hwn sy'n awdurdodi'r Comisiynydd i fynegi barn ar—

(a) unrhyw ddarpariaeth sy'n ymwneud â safonau ymddygiad a gynhwysir mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion,

(b) unrhyw ddarpariaeth sy'n ymwneud â safonau ymddygiad a allai gael ei chynnwys mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion,

(c) unrhyw honiad bod ymddygiad unrhyw berson yn groes i ddarpariaeth sy'n ymwneud â'r safonau ymddygiad a gynhwysir mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion, neu

(d) effeithiolrwydd unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion, mewn perthynas ag unrhyw ymddygiad penodol neu yn gyffredinol.

(2) At ddibenion yr adran hon—

(a) ystyr "Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion" yw unrhyw ddogfen (pa fodd bynnag y disgrifir y ddogfen honno) sy'n cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â safonau ymddygiad—

(i) sydd wedi'i chyhoeddi drwy awdurdod y Prif Weinidog neu o dan ei awdurdod,

(ii) sy'n gymwys i'r Prif Weinidog, Gweinidogion Cymru, Dirprwy Weinidogion Cymru a'r Cwnsler Cyffredinol, neu i unrhyw un ohonynt,

(iii) sy'n ymwneud â safonau ymddygiad yn y swyddi hynny, a

(iv) sy'n ceisio cymhwyso safonau ymddygiad sy'n wahanol i'r rheini sy'n gymwys i Aelodau'r Cynulliad yn gyffredinol, neu sy'n ychwanegol atynt, a

(b) mae darpariaeth sy'n ymwneud â safonau ymddygiad yn un a allai gael ei chynnwys mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion os yw'r ddarpariaeth honno'n bodloni gofynion paragraff (a)(ii), (iii) a (iv).

Swyddogaethau'r Clerc

9 Dyletswydd y Clerc i gyfeirio mater at y Comisiynydd

Os oes gan y Clerc sail resymol dros amau—

(a) bod ymddygiad Aelod Cynulliad, ar adeg berthnasol, wedi methu â chydymffurfio â gofyniad mewn darpariaeth berthnasol, a

(b) bod yr ymddygiad o dan sylw yn berthnasol i swyddogaethau'r Clerc o dan adran 138 o'r Ddeddf (y Clerc i fod yn brif swyddog cyfrifyddu i'r Comisiwn), rhaid i'r Clerc fynegi'r sail honno mewn ysgrifen i'r Comisiynydd a rhaid i'r Comisiynydd drin yr ohebiaeth fel cwyn y mae adran 6(1)(a) yn gymwys iddi.

Ymchwilio i Gwynion

10 Ymchwilio gan y Comisiynydd i Gwynion

(1) Rhaid i'r Comisiynydd ymchwilio i gwynion ac, yn ddarostyngedig i is-adran (3), rhaid iddo gyflwyno adroddiad i'r Cynulliad ar ganlyniad ymchwiliadau, yn unol â'r canlynol—

(a) darpariaethau'r Rheolau Sefydlog, a

(b) unrhyw reolau sy'n ymwneud ag ystyried cwynion yn erbyn Aelodau Cynulliad sydd wedi'u mabwysiadu gan y Cynulliad o dan y Rheolau Sefydlog.

(2) Yn ddarostyngedig i is-adran (1), mater i'r Comisiynydd yw penderfynu pryd a sut y dylid cynnal ymchwiliad a chyflwyno adroddiad ar ei ganlyniad.

(3) O dan unrhyw amgylchiadau a ragnodir gan reolau y cyfeirir atynt yn is-adran (1)(b), caiff y Comisiynydd wrthod cwyn yn ddiannod heb gyflwyno adroddiad arni i'r Cynulliad ond rhaid yn hytrach iddo gyflwyno adroddiad mewn ysgrifen i'r Aelod Cynulliad o dan sylw ac i'r person a wnaeth y gw^ yn, gan roi rhesymau dros ei gwrthod.

(4) Ni chaiff adroddiad gan y Comisiynydd i'r Cynulliad ar ganlyniad ymchwiliad gynnwys argymhelliad ynghylch pa sancsiwn a ddylai gael ei orfodi ar yr Aelod Cynulliad o dan sylw, os dylai unrhyw sancsiwn gael ei orfodi o gwbl.

(5) Os caiff y Comisiynydd wybod, wrth gynnal ymchwiliad, am unrhyw amgylchiadau—

(a) sy'n codi materion o egwyddor neu o arfer cyffredinol sy'n berthnasol i swyddogaethau'r Clerc o dan adran 138 o'r Ddeddf (y Clerc i fod yn brif swyddog cyfrifyddu i'r Comisiwn) , neu

(b) a allai, ar ôl rhagor o ystyriaeth gan y Clerc, arwain at ddyletswydd ar y Clerc o dan adran 9, rhaid i'r Comisiynydd fynegi'r amgylchiadau hynny mewn ysgrifen i'r Clerc.

Pwerau Ymchwilio'r Comisiynydd

11 Pŵer i alw am dystion a dogfennau

(1) Yn unol ag adran 12, caiff y Comisiynydd ei gwneud yn ofynnol i unrhyw berson—

(a) dod gerbron y Comisiynydd er mwyn rhoi tystiolaeth, neu

(b) cyflwyno i'r Comisiynydd ddogfennau sydd ym meddiant y person hwnnw neu sydd o dan ei reolaeth, ynghylch unrhyw fater sy'n berthnasol i ymchwiliad y mae'r Comisiynydd yn ei gynnal o dan y Mesur hwn.

(2) At ddibenion yr adran hon,

(a) cymerir bod person yn cydymffurfio â gofyniad i gyflwyno dogfen os bydd y person hwnnw'n cyflwyno copi o'r ddogfen neu ddarn o'r rhan berthnasol ohoni,

(b) ystyr "dogfen" yw unrhyw beth y mae gwybodaeth wedi'i chofnodi ynddo ar unrhyw ffurf, ac

(c) mae cyfeiriadau at gyflwyno dogfen yn gyfeiriadau at gyflwyno'r wybodaeth a gofnodwyd ynddi ar ffurf weladwy a darllenadwy.

(3) Caiff y Comisiynydd dalu unrhyw lwfansau a threuliau rhesymol i bersonau sy'n rhoi tystiolaeth gerbron y Comisiynydd, neu sy'n cyflwyno dogfennau i'r Comisiynydd, yn unol â phenderfyniad y Comisiynydd.

12 Tystion a dogfennau: hysbysu

(1) Yr unig fodd i ofyniad o dan adran 11 gael ei orfodi ar berson yw i'r Comisiynydd roi i'r person o dan sylw hysbysiad mewn ysgrifen sy'n pennu—

(a) yr amser a'r lle y mae'r person i fod yn bresennol a'r pynciau penodol y mae'n ofynnol i'r person roi tystiolaeth yn eu cylch,

(b) y dogfennau, neu'r mathau o ddogfennau, y mae'r person i'w cyflwyno, erbyn pa bryd ac i ba berson y maent i'w cyflwyno a'r pynciau penodol y gofynnir amdanynt yn eu cylch.

(2) Mae hysbysiad o dan is-adran (1) i'w roi—

(a) yn achos unigolyn, drwy ei anfon yn unol ag is-adran (3) wedi'i gyfeirio at y person yng nghyfeiriad arferol neu gyfeiriad hysbys diwethaf y person neu, os yw'r person wedi rhoi cyfeiriad ar gyfer cyflwyno'r hysbysiad, yn y cyfeiriad hwnnw, neu

(b) mewn unrhyw achos arall, drwy ei anfon felly wedi'i gyfeirio at y person yn swyddfa gofrestredig neu brif swyddfa'r person, ond dim ond os yw'r cyfeiriad o dan sylw yng Nghymru neu yn Lloegr y caniateir iddo gael ei roi.

(3) Mae hysbysiad wedi'i anfon yn unol â'r is-adran hon os yw wedi'i anfon—

(a) drwy wasanaeth post cofrestredig (o fewn ystyr Deddf Gwasanaethau Post 2000 (p.26)), neu

(b) drwy wasanaeth post sy'n darparu ar gyfer cofnodi'r ffaith ei fod wedi cyrraedd pen ei daith drwy'r post.

13 Llwon a chadarnhadau

Caiff y Comisiynydd—

(a) gweinyddu llw neu gadarnhad i unrhyw berson sy'n rhoi tystiolaeth i'r Comisiynydd, a

(b) ei gwneud yn ofynnol i'r person hwnnw dyngu llw neu roi cadarnhad.

14 Braint ac imiwnedd buddiant cyhoeddus

(1) Nid yw unrhyw ofyniad a osodir o dan adran 11(1) yn ei gwneud yn ofynnol i berson ateb unrhyw gwestiwn na chyflwyno unrhyw ddogfen y byddai gan y person hwnnw hawl i wrthod ei ateb neu ei chyflwyno mewn achos mewn llys yng Nghymru neu Loegr.

(2) Nid yw'n ofynnol o dan adran 11(1) i berson sy'n gweithredu fel erlynydd mewn achos troseddol ateb unrhyw gwestiwn na chyflwyno unrhyw ddogfen ynghylch sut mae'r system erlyn troseddol yn gweithredu mewn unrhyw achos penodol os yw'r person hwnnw (neu, os yw is-adran (3) yn gymwys, y Cwnsler Cyffredinol) o'r farn y gallai ateb y cwestiwn neu gyflwyno'r

ddogfen ragfarnu trafodion troseddol yn yr achos neu y byddai fel arall yn groes i fuddiant y cyhoedd.

(3) Mae'r is-adran hon yn gymwys os cafodd yr achos ei sefydlu gan Weinidogion Cymru, y Prif Weinidog neu'r Cwnsler Cyffredinol, neu ar eu rhan.

15 Tramgwyddau

(1) Mae person y rhoddwyd hysbysiad iddo o dan adran 12(1) yn cyflawni tramgwydd os yw'r person hwnnw—

(a) yn gwrthod neu'n methu heb esgus rhesymol â dod gerbron y Comisiynydd yn unol â gofynion yr hysbysiad,

(b) yn gwrthod neu'n methu heb esgus rhesymol, pan fo'n dod gerbron y Comisiynydd yn unol â gofynion yr hysbysiad, ag ateb unrhyw gwestiwn ynghylch y pynciau a bennwyd yn yr hysbysiad,

(c) yn gwrthod neu'n methu heb esgus rhesymol â chyflwyno unrhyw ddogfen y mae'n ofynnol ei chyflwyno o dan yr hysbysiad, neu

(d) yn mynd ati'n fwriadol i newid, atal, celu neu ddinistrio unrhyw ddogfen o'r fath.

(2) Mae is-adran (1) yn ddarostyngedig i adran 14.

(3) Mae unrhyw berson sydd, heb esgus rhesymol, yn gwrthod tyngu llw neu roi cadarnhad pan fo'n ofynnol iddo wneud hynny o dan adran 13 yn cyflawni tramgwydd.

(4) Os bydd person a gyhuddir o dramgwydd o dan is-adran (1)(a), (b) neu (c) neu o dan is-adran (3) yn cyflwyno tystiolaeth o esgus rhesymol dros wrthod neu fethu, mater i'r erlyniad yw profi nad oedd gan y person esgus o'r fath.

(5) Mae person sy'n euog o dramgwydd o dan yr adran hon yn agored o'i gollfarnu'n ddiannod—

(a) i ddirwy heb fod yn uwch na lefel 5 ar y raddfa safonol,

(b) i gael ei garcharu am gyfnod heb fod yn fwy na thri mis, neu

(c) i'r ddau.

(6) Os profir bod tramgwydd o dan yr adran hon wedi'i gyflawni gan gorff corfforaethol drwy gydsyniad neu ymoddefiad, neu wedi'i briodoli i unrhyw esgeulustod ar ran—

(a) cyfarwyddwr, rheolwr, ysgrifennydd neu swyddog tebyg arall i'r corff corfforaethol, neu

(b) unrhyw berson a oedd yn honni ei fod yn gweithredu yn rhinwedd unrhyw swydd o'r fath, bydd y person hwnnw, yn ogystal â'r corff corfforaethol, yn euog o'r tramgwydd hwnnw a bydd yn agored i gael ei erlyn yn unol â hynny.

(7) Yn is-adran (6) ystyr "cyfarwyddwr", yn achos corff corfforaethol y mae ei faterion yn cael eu rheoli gan ei aelodau, yw aelod o'r corff corfforaethol.

16 Cyfyngiadau ar ddatgelu gwybodaeth

(1) Ac eithrio fel y caniateir gan is-adran (2), rhaid i'r Comisiynydd neu staff y Comisiynydd, neu unrhyw berson arall a benodir gan y Comisiynydd beidio â datgelu unrhyw wybodaeth a gynhwysir yn y gw^ yn nac unrhyw wybodaeth a roddir iddynt neu a sicrheir ganddynt yn ystod ymchwiliad i'r gw^ yn honno, neu at ddibenion yr ymchwiliad hwnnw.

(2) Caniateir i wybodaeth felly gael ei datgelu er mwyn—

(a) galluogi neu helpu'r Comisiynydd i gyflawni unrhyw swyddogaethau a osodir ar y Comisiynydd neu a roddir iddo yn rhinwedd unrhyw ddarpariaeth yn y Mesur hwn,

(b) galluogi'r Comisiynydd i gydymffurfio ag unrhyw ddyletswydd a osodir ar y Comisiynydd gan neu o dan unrhyw ddeddfiad arall, neu

(c) ymchwilio i unrhyw dramgwydd neu dramgwydd a amheuir neu eu herlyn.

17 Diogelu rhag achosion difenwi

(1) At ddibenion y gyfraith ar ddifenwi, mae unrhyw ddatganiad a wneir yn unol â dibenion y Mesur hwn—

(a) gan y Comisiynydd, neu

(b) i'r Comisiynydd o dan fraint lwyr.

(2) Yn is-adran (1), mae i "datganiad" yr un ystyr ag sydd i "statement" yn Neddf Difenwi 1996 (p. 31).

18 Darpariaeth drosiannol

(1) Caiff y Cynulliad ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd gynnal ymchwiliad i unrhyw gŵyn sydd, ar y diwrnod y daw'r adran hon i rym, wedi dod i law, neu'n destun ymchwiliad, o dan reolau y cyfeirir atynt yn adran 10(1)(b).

(2) Caiff unrhyw ofyniad o'r fath gyfarwyddo'r Comisiynydd i gymryd i ystyriaeth unrhyw wybodaeth mewn cysylltiad â'r gŵyn a bennir yn y cyfarwyddyd.

(3) Yn ddarostyngedig i unrhyw ofyniad o'r fath, mae unrhyw gŵyn y cyfarwyddir y Comisiynydd i ymchwilio iddi i'w thrin yn yr un modd ag unrhyw gŵyn arall a wneir i'r Comisiynydd.

19 Adroddiad blynyddol

(1) Cyn gynted ag y gellir ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, rhaid i'r Comisiynydd osod gerbron y Cynulliad adroddiad blynyddol ar gyflawni swyddogaethau'r Comisiynydd drwy gydol y flwyddyn honno.

(2) Yn ddarostyngedig i is-adran (3) rhaid i'r adroddiad gynnwys datganiad cryno o wybodaeth sy'n ymwneud â materion a thrafodion ariannol y Comisiynydd wrth gyflawni'r swyddogaethau hynny yn ystod y flwyddyn honno.

(3) Rhaid i'r Comisiynydd gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir gan y Cynulliad o ran ffurf yr adroddiad blynyddol ac o ran unrhyw wybodaeth benodol neu ddosbarth penodol o wybodaeth y mae'n rhaid iddo eu cynnwys.

(4) Yn ddarostyngedig i is-adran (5), rhaid i'r Comisiynydd gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad—

(a) i ddod gerbron y pwyllgor hwnnw,

(b) i roi i'r pwyllgor unrhyw wybodaeth y mae'n rhesymol i'r pwyllgor ofyn amdani mewn perthynas ag unrhyw fater a gynhwyswyd mewn adroddiad sydd wedi'i osod gerbron y Cynulliad o dan is-adran (1) neu yr oedd yn ofynnol ei gynnwys mewn adroddiad o'r fath.

(5) Nid oes angen i'r Comisiynydd gydymffurfio a gofyniad o dan is-adran (4)—

(a) os nad yw'n rhesymol ymarferol gwneud hynny, a

(b) ac eithrio yn achos gofyniad o dan is-adran (4)(b) a fynegir i'r Comisiynydd ar lafar yn un o gyfarfodydd y pwyllgor, oni bai bod y gofyniad yn un ysgrifenedig.

20 Dehongli

(1) Yn y Mesur hwn—

mae "Aelod Cynulliad" ("Assembly Member") yn cynnwys—

(a) at ddibenion adran 1(3)(a) a (b) yn unig, y Cwnsler Cyffredinol hyd yn oed os nad yw'r swyddog hwnnw'n Aelod o'r Cynulliad, a

(b) ac eithrio at ddibenion adran 1(3)(a) a (b), cyn Aelod o'r Cynulliad,

ystyr "y Clerc" ("the Clerk") yw Clerc y Cynulliad,

ystyr "y Comisiwn" ("the Commission") yw Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru,

ystyr "Cwnsler Cyffredinol" ("Counsel General") yw Cwnsler Cyffredinol Llywodraeth Cynulliad Cymru,

ystyr "y Ddeddf" ("the Act") yw Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (p.32),

ystyr "y Pwyllgor Safonau Ymddygiad" ("the Committee on Standards of Conduct") y w unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor i'r Cynulliad y dirprwywyd iddo, gan y Rheolau Sefydlog neu odanynt, swyddogaethau sy'n ymwneud â chwynion bod Aelodau Cynulliad wedi methu â chydymffurfio â gofynion darpariaeth berthnasol, ac

ystyr "Rheolau Sefydlog" ("Standing Orders") yw Rheolau Sefydlog y Cynulliad.

(2) Mae unrhyw gyfeiriad yn y Mesur hwn at "y Cynulliad" yn gyfeiriad—

(a) at Gynulliad Cenedlaethol Cymru, neu

(b) heblaw yn adrannau 1, 4, 6(3)(b), (c) a (d) a'r Atodlen, at y Pwyllgor Safonau Ymddygiad.

21 Enw byr a chychwyn

(1) Enw'r Mesur hwn yw Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009.

(2) Daw'r Mesur hwn i rym fel a ganlyn—

(a) daw'r adran hon ac adrannau 1, 3 (gan gynnwys yr Atodlen) a 20 i rym drannoeth y diwrnod y cymeradwyir y Mesur hwn gan Ei Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor, a

(b) daw gweddill darpariaethau'r Mesur hwn i rym drannoeth y diwrnod y cyhoeddir hysbysiad o dan is-adran (3).

(3) Rhaid i'r Clerc, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i benodiad cyntaf Comisiynydd o dan y Mesur hwn ddod i rym, beri cyhoeddi, mewn o leiaf un papur newydd sy'n cylchredeg yng Nghymru, hysbysiad—

(a) o'r ffaith bod y penodiad o dan sylw wedi dod i rym, a

(b) o'r ffaith y bydd holl ddarpariaethau'r Mesur hwn (heblaw'r rhai sydd eisoes mewn grym) oherwydd cyhoeddi'r hysbysiad yn dod i rym drannoeth y diwrnod y cyhoeddir yr hysbysiad.

Atodlen

(a gyflwynir gan adran 3)

Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Ei benodi

1 Rhaid i'r Cynulliad wneud trefniadau—

(a) i sicrhau bod unrhyw berson a benodir yn Gomisiynydd wedi'i nodi drwy gystadleuaeth deg ac agored, a

(b) i bennu'r telerau y bydd y penodiad hwnnw, o'i wneud, yn effeithiol odanynt.

2 Caniateir i'r trefniadau y cyfeirir atynt ym mharagraff 1, (ond nid penodi'r person a nodir fel hyn,) gael eu dirprwyo gan y Cynulliad, yn gyfan gwbl neu'n rhannol, i'r Comisiwn, i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad neu i staff y Cynulliad a chaniateir i'r trefniadau hynny gynnwys personau sy'n annibynnol ar y Cynulliad.

Corfforaeth undyn

3 Mae'r person sydd am y tro yn dal swydd Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru i fod yn gorfforaeth undyn, o dan enw'r swydd honno.

Dogfennau

4 (1) Mae gosod sêl y Comisiynydd i'w ddilysu—

(a) â llofnod y Comisiynydd, neu

(b) â llofnod unrhyw berson a awdurdodir gan y Comisiynydd at y diben hwnnw.

(2) Caniateir i ddogfen sy'n honni ei bod wedi'i gweithredu'n briodol o dan sêl y Comisiynydd neu ei bod wedi'i llofnodi ar ran y Comisiynydd gael ei derbyn fel tystiolaeth ac, oni phrofir i'r gwrthwyneb, rhaid cymryd ei bod wedi'i gweithredu felly neu wedi'i llofnodi felly.

Ariannol

5 (1) Rhaid i'r Comisiwn—

(a) dalu i'r Comisiynydd unrhyw gyflog ac unrhyw lwfansau, a

(b) gwneud unrhyw daliadau tuag at ddarparu buddion blwydd-dal ar gyfer y Comisiynydd neu mewn perthynas ag ef, y darperir ar eu cyfer gan delerau penodi'r Comisiynydd neu o danynt.

(2) Rhaid i'r Comisiwn dalu i berson neu mewn perthynas â pherson sydd wedi rhoi'r gorau i ddal swydd y Comisiynydd unrhyw symiau (os oes rhai) ar ffurf—

(a) pensiwn neu roddion, neu

(b) darpariaeth ar gyfer y buddion hynny, y darparwyd ar eu cyfer gan delerau penodi'r Comisiynydd neu o danynt.

(3) Rhaid i'r Comisiwn dalu unrhyw rwymedigaethau rhesymol y mae'r Comisiynydd wedi'u hysgwyo'n gyfreithlon—

(a) wrth gyflogi staff,

(b) wrth sicrhau bod nwyddau neu wasanaethau'n cael eu darparu, ac

(c) mewn perthynas â lwfansau a threuliau personau sy'n rhoi tystiolaeth neu sy'n cyflwyno dogfennau.

(4) Mae symiau y mae eu hangen er mwyn gwneud taliadau o dan is-baragraffau (1) a (2) i'w codi ar Gronfa Gyfunol Cymru.

Staff, nwyddau a gwasanaethau

6 (1) Caiff y Comisiynydd, ar unrhyw delerau a bennir gan y Comisiynydd, benodi unrhyw staff neu sicrhau y darperir unrhyw nwyddau neu wasanaethau y mae'r Comisiynydd o'r farn eu bod yn angenrheidiol i helpu i arfer swyddogaethau'r Comisiynydd.

(2) Caiff y Comisiynydd wneud trefniadau gydag unrhyw gorff cyhoeddus neu ddeiliad swydd gyhoeddus, ar unrhyw delerau y bydd y Comisiynydd a'r corff hwnnw neu'r deiliaid swydd hwnnw yn cytuno arnynt, i'r corff hwnnw neu'r deiliaid swydd hwnnw ddarparu unrhyw wasanaethau y mae'r Comisiynydd o'r farn eu bod yn angenrheidiol i helpu i arfer swyddogaethau'r Comisiynydd.

(3) Wrth arfer pwerau o dan is-baragraffau (1) a (2) neu o dan adran 11(3), rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i gyfrifoldebau'r Clerc, yn rhinwedd ei swydd fel prif swyddog cyfrifyddu'r Comisiwn, o dan adran 138(3)(a) o'r Ddeddf.

(4) O ran unrhyw rwymedigaeth y gall fod yn ofynnol i'r Comisiwn ei thalu o dan baragraff 5(3), rhaid i'r Comisiynydd ymgynghori â'r Clerc a rhaid iddo wneud hynny—

(a) os yw'n rhesymol ymarferol gwneud hynny, cyn ysgwyddo'r rhwymedigaeth o dan sylw,

(b) os nad yw, cyn gynted wedyn ag y bydd yn rhesymol ymarferol.

(5) Rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan y Clerc pan ymgynghorir â'r Clerc o dan is-baragraff (4).

(6) Gall dyletswydd y Comisiynydd i ymgynghori â'r Clerc o dan is-baragraff (4) gael ei chyflawni mewn perthynas â rhwymedigaeth benodol naill ai—

(a) drwy roi manylion y rhwymedigaeth o dan sylw i'r Clerc, neu

(b) drwy hysbysu'r Clerc y gallai rhwymedigaethau o ddisgrifiad penodol hyd at gyfanswm penodedig gael eu hysgwyddo, ar yr amod, pan fo (b) yn gymwys, fod y rhwymedigaeth benodol o dan sylw yn dod o fewn y disgrifiad a hysbyswyd ac nad yw, o'i chymryd ynghyd ag unrhyw rwymedigaethau eraill y mae'r hysbysiad hwnnw'n cyfeirio atynt, yn fwy na'r cyfanswm a hysbyswyd.

Gwybodaeth Ariannol

7 Rhaid i'r Comisiynydd roi i'r Comisiwn unrhyw wybodaeth am faterion a thrafodion ariannol y Comisiynydd y mae'n rhesymol i'r Comisiwn ofyn amdani i'w alluogi i gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir ar y Comisiwn gan gyfarwyddyd a roddir i'r Comisiwn mewn perthynas â'r Comisiynydd o dan adran 137(1) a (2) o'r Ddeddf.

